

ותדון, לאחר כך פונעת לאותו המלאך הממנה עליהם דתנן מלאך ממנה על בתי קברי ודומה שמו, והוא מכריז ביניהם בכל יום על הצדיקים העתידים ליכנס ביניהם, ומיד פונעת בו כדי לשפן הגוף בבטחה ובמנוחה ובהנאה, (עלמה) הדא הוא דכתיב וידבר אל עפרון.

אמר רבי ייסא זה המלאך הנקרא דומה, ולמה נתפנה שמו עפרון, על שהוא ממונה על שוכני עפר. והופקדו בידו כל פנקסי הצדיקים וחסרות החסידים השוכנים בעפר, והוא עתיד להוציאם בחשבון.

ותאנא אמר רבי אלעזר, לעתיד לבא כשיפקוד הקדוש ברוך הוא להחיות המתים, יקרא למלאך הממונה על הקברות, ודומה שמו, ויתבע ממנו מנין כל המתים הצדיקים והחסידים ואותם גרי הצדק ושנהרגו על שמו, והוא מוציאם בחשבון כמו שנמלם (שמות צ"ב) בחשבון, הדא הוא דכתיב (ישעיה מ) המוציא במספר צבאם וגו' איש לא נעדר.

ותאנא אמר רבי שמואל ברבי יעקב, נפשות הרשעים נתונות

לשון הקודש

להוציאם בחשבון. ולמדנו, אמר רבי אלעזר, לעתיד לבא כשיפקוד הקדוש ברוך הוא להחיות המתים, יקרא למלאך הממנה על הקברות, ודומה שמו, ויתבע ממנו מנין כל המתים הצדיקים והחסידים ואותם גרי הצדק ושנהרגו על שמו, והוא מוציאם בחשבון כמו שנמלם בחשבון. והו שכתוב (ישעיה מ) המוציא במספר צבאם וגו' איש לא נעדר.

ולמדנו, אמר רבי שמואל ברבי יעקב, נפשות הרשעים נתונות בידו של

פונעת לאותו המלאך הממנה עליהם. ששנינו, מלאך הממנה על בתי הקברות ודומה שמו, והוא מכריז ביניהם בכל יום על הצדיקים העתידים לכנס ביניהם, ומיד פונעת בו כדי לשפן הגוף בבטחה ובמנוחה ובהנאה ועלייתה. והו שכתוב וידבר אל עפרון.

אמר רבי ייסא, זה המלאך הנקרא דומה. ולמה נתפנה שמו עפרון? על שהוא ממנה על שוכני עפר, והפקדו בידו כל פנקסי הצדיקים וחסרות החסידים השוכנים בעפר, והוא עתיד

בִּידוֹ שֶׁל מֶלֶאךָ זֶה שְׁשֵׁמוֹ דוּמָה, לְהַכְנִיִסם בְּגִיהָנָם וְלָדוֹן שָׁם, וְכִיּוֹן שְׁנַמְסְרוֹת בִּידוֹ, שׁוֹב אֵינָן חוֹזְרוֹת עַד שְׁיִכְנְסוּ לְגִיהָנָם, וְזֶה יִרְאֵת דָּוִד שְׁנַתְיִירָא כְּשֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ עוֹן שְׁנַאֲמַר (תהלים צד) לוֹלֵי יִי עֲזַרְתָּה לִי כַמַּעַט שְׁכָנָה דוּמָה נִפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יִיסָא הִנְשַׁמָּה פּוֹנְעַת לוֹ לְהַכְנִיִס אוֹתוֹ גּוֹף עִם שְׂאֵר גּוּפוֹת הַצְּדִיקִים בְּחֻשְׁבוֹנָם הֲדָא הוּא דְכָתִיב וַיְדַבֵּר אֶל עֶפְרוֹן וְגו'.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם הַמֶּלֶאךָ קוֹדֵם וְאוֹמֵר לוֹ. רְאֵה מָה פְּתִיב לְמַעְלָה וְעֶפְרוֹן יוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חַת, שְׁחַתוּ לְשִׁבּוֹן בְּעֶפְרָה. וְהוּא מְקַדִּים וְאוֹמֵר לוֹ לְהַכְנִיִס אוֹתוֹ הַגּוֹף בְּחֻשְׁבוֹן הַצְּדִיקִים, הֲדָא הוּא דְכָתִיב וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאֲזַנֵי בְנֵי חַת לְכָל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ לֵאמֹר. מָאִי לְכָל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ. רַב נַחֲמָן אָמַר אֵינּוֹן דְּעָאֵלוּ בְּכַתֵּב חוֹשְׁבֵן פְּנִיקְסִיָּה, דְּאָמַר רַב נַחֲמָן וְהָכִי אַתְגְּזֹר (על חֻשְׁבוֹן, על יְדוּי דְרוּמָה עָאֵלִין בְּבִתֵּי קַבְרֵי וּבְחוֹשְׁבֵן פְּתִיקָא זְמִין לְאַפְקָא לוֹן וְהוּא מְמוּנָה עַל דִּיִּירֵי עֶפְרָא.

מָהוּ הַשְּׂדָה נִתְתִי לָךְ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר בּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי הַפְּקָדָא דְשַׁלְוָה וּמְנוּחָה רַבָּה. אָמַר רַבִּי שְׁלוֹם בַּר מְנַיִמִי אֵין לָךְ כָּל

לשון הקודש

יִשָּׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי חַת. שְׁחַתוּ לְשִׁבּוֹן בְּעֶפְרָה, וְהוּא מְקַדִּים וְאוֹמֵר לוֹ לְהַכְנִיִס אוֹתוֹ הַגּוֹף בְּחֻשְׁבוֹן הַצְּדִיקִים. זֶהוּ שְׁכַתוּב וַיַּעַן עֶפְרוֹן הַחִתִּי אֶת אַבְרָהָם בְּאֲזַנֵי בְנֵי חַת לְכָל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ לֵאמֹר. מָה זֶה לְכָל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ? רַב נַחֲמָן אָמַר, אוֹתָם שְׁנַכְנְסוּ בְּכַתֵּב חֻשְׁבוֹן פְּנִיקְסוֹ. שְׂאֵמַר רַב נַחֲמָן, וְכָד נִגְזֹר וְעַל חֻשְׁבוֹן, עַל יַד דוּמָה נַכְנְסִים לְבִתֵּי הַקַּבְרוֹת, וּבְחֻשְׁבוֹן הַפְּתִיקָא עֲתִיד לְהוֹצִיא אוֹתָם, וְהוּא מְמוּנָה עַל שׁוֹכְנֵי הָעֶפְרָה.

מָה זֶה הַשְּׂדָה נִתְתִי לָךְ וְהַמְעָרָה אֲשֶׁר

מֶלֶאךָ זֶה שְׁשֵׁמוֹ דוּמָה לְהַכְנִיִסם בְּגִיהָנָם וְלָדוֹן שָׁם. וְכִיּוֹן שְׁנַמְסְרוֹת בִּידוֹ, שׁוֹב אֵינָן חוֹזְרוֹת, עַד שְׁיִכְנְסוּ לְגִיהָנָם. וְזֶה יִרְאֵת דָּוִד שְׁנַתְיִירָא כְּשֶׁעָשָׂה אוֹתוֹ עוֹן, שְׁנַאֲמַר (תהלים צד) לוֹלֵי הִי עֲזַרְתָּה לִי כַמַּעַט שְׁכָנָה דוּמָה נִפְשִׁי. אָמַר רַבִּי יִיסָא, הִנְשַׁמָּה פּוֹנְעַת לוֹ לְהַכְנִיִס אוֹתוֹ גּוֹף עִם שְׂאֵר גּוּפוֹת הַצְּדִיקִים בְּחֻשְׁבוֹנָם. זֶהוּ שְׁכַתוּב וַיְדַבֵּר אֶל עֶפְרוֹן וְגו'.

אָמַר רַבִּי תַנְחוּם, הַמֶּלֶאךָ קוֹדֵם וְאוֹמֵר לוֹ: רְאֵה מָה פְּתִיב לְמַעְלָה - וְעֶפְרוֹן

צדיק וצדיק מאותם העוסקים בתורה שאין לו מאתים עולמות
 וכסופין בשביל התורה הךא הוא דכתיב, (שיר השירים ח) ומאתים
 לנוטרים את פריז, ומאתים על שמוסרים עצמם בכל יום כאילו
 נהרגו על קדושת שמו, נצחו כהאי פסוקא (נ"א וכן אמרו כהאי פסוקא)
 דכתיב ואהבת את יי וגו'.

ותאנא כל המכוין לבו כהאי פסוקא כדי למסור נפשו על קדושת
 שמו מעלה עליו הפתוב כאלו נהרג בכל יום עליו, הךא
 הוא דכתיב, (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום. אמר רב נחמן כל
 המוסר נפשו כהאי פסוקא נוחל ארבע מאות עולמות לעולם הבא.
 אמר רב יוסף והא תנן מאתים. אמר רב נחמן מאתים על התורה,
 ומאתים על שמסר עצמו בכל יום על קדושת שמו.

ואברהם זקן בא בימים וגו'. מתניתין. אמר רבי אלעזר על כל
 פנים כך הוא דהאי מתניתין שפיר, דאתעביד נשמתא
 ההוא דכתיב ביה (יחזקאל א) והנה אופן אחד בארץ אצל החיות
 לארבעת פניו. כדאמור בההיא מתניתא קמיתא.

לשון הקודש

מעלה עליו הפתוב כאלו נהרג בכל יום
 עליו. והו שפתוב (תהלים מד) כי עליך
 הרגנו כל היום. אמר רב נחמן, כל
 המוסר נפשו בפסוק זה, נוחל ארבע
 מאות עולמות לעולם הבא. אמר רב
 יוסף, והרי שנינו מאתים? אמר רב
 נחמן, מאתים על התורה – ומאתם על
 שמסר עצמו בכל יום על קדשת שמו.
ואברהם זקן בא בימים וגו'. משנה:
 אמר רבי אלעזר, על כל פנים כך הוא,
 שהמשנה הזו יפה, שנעשית הנשמה,
 ההוא שפתוב בו (יחזקאל א) והנה אופן

בו? אמר רבי יוסי, אוצר של שלוח
 ומנוחה רבה. אמר רבי שלום בר
 מניומי, אין לך כל צדיק וצדיק מאותם
 העוסקים בתורה שאין לו מאתים
 עולמות וכסופים בשביל התורה. והו
 שפתוב (שיר ח) ומאתים לנוטרים את
 פריז. ומאתים על שמוסרים עצמם בכל
 יום כאלו נהרגו על קדשת שמו, ונצחו
 כמו הפסוק הזה. וכן אמרו בפסוק הזה
 שכתב ואהבת את ה' וגו'.
ולמדנו, כל המכוין את לבו בפסוק
 הזה כדי למסר נפשו על קדשת שמו,

אמר ליה רבי אבא לימא לן מר מההיא מתניתין אמר ליה הכי אתפרש בתלת עשר מכילן דרחמי בפרשתא דיליה, אבל הכא אית לן למימר. פתח ואמר (שיר השירים ו) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה וגו'. אמר רבי אלעזר מאי היא דאנן קרינן הכא בשיר השירים לישנא דנוקבתא, והתם באורייתא לישנא דדכורא. **אלא** אמר רבי אלעזר הכא בתורה נקרא בלשון זכר אצל הגוף מפני שהגוף אצל הנשמה כאשה אצל הזכר, והנשמה לגבי מעלה, בנקבה בפני הזכר וכל אחד מעלתו יורש.

תנן התם בארבעה פעמים (נ"א בשנה) בשעה בכל יום, ערן מנטף על הגן, ויוצא מאותם הטפות נהר גדול המתחלק לארבעה ראשים, ושמונה וארבעים טפות מנטף בכל יום ומשם שבעים אילני הגן הךא הוא דכתיב, (תהלים קד) ישבעו עצי יי. רבי תנחום אמר מהכא (תהלים קד) משקה הרים מעליותיו, איזו היא עליה זהו ערן. וערן באיזה מקום הוא. רבי יהודה אמר למעלה מערבות הוא. רבי יוסי אמר בערבות הוא, דהא תנן שם גנזי חיים טובים, ברכה ושלום

לשון הקודש

נקרא בלשון זכר אצל הגוף, מפני שהגוף אצל הנשמה כאשה אצל הזכר, והנשמה כלפי מעלה בנקבה בפני הזכר, וכל אחד יורש מעלתו.

שנינו שם, בארבע פעמים (בשנה) בשעה בכל יום הערן מנטף על הגן, ויוצא מאותם הטפות נהר גדול המתחלק לארבעה ראשים, ושמונה וארבעים טפות מנטף בכל יום, ומשם שבעים אילני הגן. זהו שכתוב (תהלים קד) ישבעו עצי הי. רבי תנחום אמר, מפאן (שם) משקה הרים מעליותיו. איזו היא עליה? זהו ערן. וערן באיזה מקום הוא?

אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו, כמו שאמור פאותה הפריתא הראשונה.

אמר לו רבי אבא, יאמר לנו מר מאותה המשנה. אמר לו, כך התפרש בשלש עשרה מדות הרחמים בפרשה שלו, אבל פאן יש לנו לומר. פתח ואמר, (שיר ו) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה וגו'. אמר רבי אלעזר, מה היא שאנן קוראים פאן בשיר השירים לשון נקבה, ושם בתורה לשון זכר?

אלא אמר רבי אלעזר, פאן בתורה

וּנְשַׁמְתָן שֶׁל צְדִיקִים וְהַגְנוּוּ הָעֲלִיּוֹן הוּא עֵדֶן, לְמַטָּה מְכוּוֹן כְּנֻדוֹ גַּן
בְּאַרְצֵי וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ שְׁפַע בְּכָל יוֹם.

**אָמַר רַבִּי אֲבִהוּ שְׂמוּנָה וְאַרְבָּעִים נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל וְכָל
אֶחָד נָטַל בְּחֻלְקוֹ תְּמֻצִית טָפָה אַחַת מֵאוֹתָם טַפּוֹת שֶׁל עֵדֶן
שֶׁהֵם שְׂמוּנָה וְאַרְבָּעִים טַפּוֹת. וְמָה אִם כָּל נְבִיא שֶׁנָּטַל טָפָה אַחַת
מֵהֶן הֵיטָה מֵעֲלָתוֹ בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ עַל כָּל הַשָּׂאָר. אָדָם הֵרָאֵשׁוֹן
שֶׁהִיָּה מְקַבֵּל מִשְׂמוּנָה וְאַרְבָּעִים לֹא כָּל שָׂפָן, מִכָּאֵן אַתָּה לְמַד כַּמָּה
הֵיטָה חֻכְמָתוֹ.**

**רַבִּי בָּא אָמַר רַב כַּהֲנָא וְכִי מֵאִין הָיָה לָהֶם לְנְבִיאִים מֵאוֹתָם
הַטַּפּוֹת, אֲלָא הֲכִי תִנּוּ, בְּכָל טָפָה וְטָפָה הִיּוּצֵאת מֵעֵדֶן רוּחַ
חֻכְמָה יוּצֵאת עִמוֹ, וְעַל כֵּן אַתְּגִזֵּר בְּמַתְנִיתִין, אִית מִיָּא מְגַדְלָן חֲפִימִין,
וְאִית מִיָּא מְגַדְלָן טַפְשִׁין, וְאִינוּן מִיָּא דְמְגַדְלָן חֲפִימִין אִינוּן מִיָּא הוּוּ
מִטַּפִּין דְעֵדֶן.**

**דְּאָמַר רַבִּי יוֹסִי, מִיָּא דְבִיָּה טַפִּין יְתַבִּין (נ"א יתריין) מְכַל אִינוּן אַרְבַּע
נְהָרֵי קַדְמָאָה הוּא דְכְּתִיב, (בראשית ב) שֵׁם הָאֶחָד פִּישׁוֹן. מִיָּא**

לשון הקודש

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, לְמַעְלָה מְעַרְבּוֹת הוּא. מְקַבֵּל מִשְׂמוּנָה וְאַרְבָּעִים לֹא כָּל שָׂפָן.
רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בְּעַרְבּוֹת הוּא, שְׁהָרֵי שְׁנִינוּ, שֵׁם גְּנֻזֵי חַיִּים טוֹבִים בְּרֻכָּה
וְשָׁלוֹם וְנִשְׁמַתָּן שֶׁל צְדִיקִים, וְהַגְנוּוּ הָעֲלִיּוֹן. הוּא עֵדֶן לְמַטָּה מְכוּוֹן כְּנֻדוֹ גַּן
בְּאַרְצֵי וְנוֹטֵל מִמֶּנּוּ שְׁפַע בְּכָל יוֹם.

**אָמַר רַבִּי אֲבִהוּ, שְׂמוּנָה וְאַרְבָּעִים נְבִיאִים עָמְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל, וְכָל אֶחָד
נָטַל בְּחֻלְקוֹ תְּמֻצִית טָפָה אַחַת מֵאוֹתָם טַפּוֹת שֶׁל עֵדֶן, שֶׁהֵם שְׂמוּנָה וְאַרְבָּעִים
טַפּוֹת. וְמָה אִם כָּל נְבִיא שֶׁנָּטַל טָפָה אַחַת מֵהֶן הֵיטָה מֵעֲלָתוֹ בְּרוּחַ הַקּוֹדֵשׁ
עַל כָּל הַשָּׂאָר – אָדָם הֵרָאֵשׁוֹן שֶׁהִיָּה**

מִטַּפִּין דְעֵדֶן. **שְׂאָמַר רַבִּי יוֹסִי, הַמִּים שֶׁבְּהֶם טַפּוֹת
יוֹשְׁבִים נ"א יתריסו מְכַל אוֹתָם אַרְבַּעַת
הַנְּהָרוֹת הֵרָאֵשׁוֹנִים, הוּא שְׂכַתוֹב (בראשית**

מִטַּפִּין דְעֵדֶן. **שְׂאָמַר רַבִּי יוֹסִי, הַמִּים שֶׁבְּהֶם טַפּוֹת
יוֹשְׁבִים נ"א יתריסו מְכַל אוֹתָם אַרְבַּעַת
הַנְּהָרוֹת הֵרָאֵשׁוֹנִים, הוּא שְׂכַתוֹב (בראשית**

שם האחד פישון. המיוחד מכולם פישון והוא הנופל בארץ מצרים, ולפיכך היתה חכמת (לישראל) מצרים יותר מכל העולם.

ומשנגזרה גזרה שאבדה חכמת מצרים, נטל קדשא בריד הוא אותם טפין וזרק לזן ביהוא גנא, ביהוא נהרא דגנתא דעדן דכתיב, (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. וזה היה מוליד ארבעה אחרים והאחד המיוחד הנוולד ממנו פישון היה. משננטלו אלו הטפות שלא יצאו מהגן אבדה החכמה ממצרים. ומאותו הרוח שהיה יוצא מעדן, תמצו (נ"ל ימצו) כל נביא ונביא, והיינו דכתיב מתהלך בגן לרוח היום. ונגזר זה בגן עדן לעתיד לבוא, וזה הוא הנהר שראה יחזקאל בנבואתו. ועל פן אמר הכתוב (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את יי וגו'. שאותם מים תמיד מגדלים הידיעה בעולם.

תנו רבנן כל נשמתן של צדיקים למעלה בעדן הן. ומה ממה שיוורד מעדן ישגא החכמה בעולם, לעומדים בו ונהנין מהנאותיו וכסופיו, על אחת כמה וכמה.

לשון הקודש

ממצרים.

ומאותה הרוח שהיתה יוצאת מעדן, תמצו ומצו כל נביא ונביא, והיינו שכתוב מתהלך בגן לרוח היום. ונגזר זה בגן עדן לעתיד לבוא, וזה הוא הנהר שראה יחזקאל בנבואתו, ועל פן אמר הכתוב (ישעיה יא) כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו'. שאותם מים תמיד מגדלים הידיעה בעולם.

שנו רבותינו, כל נשמתן של צדיקים למעלה, בעדן הן. ומה ממה שיוורד מעדן ישגא החכמה בעולם – לעומדים בו ונהנינים מהנאותיו וכסופיו על אחת

שם האחד פישון. מה זה שם האחד פישון? המיוחד מכלם פישון, והוא הנופל בארץ מצרים, ולפיכך היתה חכמת (לישראל) מצרים יותר מכל העולם.

ומשנגזרה הגזרה שאבדה חכמת מצרים, נטל הקדוש ברוך הוא אותם הטפות וזרק אותם באותו הגן, באותו הנהר של גן עדן, שכתוב (שם) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. וזה היה מוליד ארבעה אחרים, והאחד המיוחד הנוולד ממנו פישון היה. משננטלו אלו הטפות שלא יצאו מהגן, אבדה החכמה

אמר רבי יצחק בין שהנשמה זוכה ליכנס בשערי ירושלים של מעלה. מיכאל השר הגדול הולך עמה ומקדים לה שלום. מלאכי השרת תמהים בה ושואלים עליה (שיר השירים ג) מי זאת עולה מן המדבר. מי זאת עולה בין העליונים מהגוף החרב שדומה להבל דכתיב, (תהלים קמד) אדם להבל דמה. הוא משיב ואומר (שיר השירים ו) אחת היא יונתי תמתי, אחת היא מיוחדת היא. אחת היא לאמה, לאמה זו היא כסא הכבוד שהיא אם לנשמה ויולדת לה שנגזרה ממנה.

ראויה בנות ויאשרוה. אלו שאר הנשמות שהן במעלתן למעלה והם הנקראות בנות ירושלים. אמר רבי יוסי הא חזרנא על מה דאמרן אלו נקראות בנות ירושלים, והאחרות נקראות בנות לוט. ראויה בנות ויאשרוה. שאר הנשמות משבחות לה, ואומרות שלום בואך. מלכות ופילגשים, מלכות אלו האבות שהם מלכות ופילגשים, הן גירי הצדק. כולם משבחות ומקלסות אותה עד שנכנסת למעלה, ואזי הנשמה במעלתה ומתקיימא אריכות הימים

לשון הקודש

כמה וכמה.

ממנה.

ראויה בנות ויאשרוה - אלו שאר הנשמות שהן במעלתן למעלה, והם הנקראות בנות ירושלים. אמר רבי יוסי, הנה חזרנו על מה שאמרנו - אלו נקראות בנות ירושלים, והאחרות נקראות בנות לוט. ראויה בנות ויאשרוה - שאר הנשמות משבחות לה ואומרות שלום בואך. מלכות ופילגשים - מלכות אלו האבות שהם מלכות, ופילגשים הם גירי הצדק. כלם משבחות ומקלסות אותה עד שנכנסת למעלה, ואזי הנשמה במעלתה ומתקיימת אריכות ימים. זהו

אמר רבי יצחק, בין שהנשמה זוכה לכנס בשערי ירושלים של מעלה, מיכאל השר הגדול הולך עמה ומקדים לה שלום. מלאכי השרת תמהים בה ושואלים עליה (שיר ג) מי זאת עלה מן המדבר. מי זאת עלה בין העליונה מהגוף החרב שדומה להבל, שכתוב (תהלים קמד) אדם להבל דמה. הוא משיב ואומר, (שיר ו) אחת היא יונתי תמתי. אחת היא - מיוחדת היא. אחת היא לאמה - לאמה זו היא כסא הכבוד שהיא אם לנשמה ויולדת לה, שנגזרה